

obale stoicizma, kjer so videli edino do-
stojanstvo. Skeptiki pa so postajali epi-
kurejci, če niso imeli moči, da bi umrli,
»odšli v ono deželo, ki se z njenih
obal še nihče ni vrnil.« Pojav, ki je
umrljiv, žalosten in le preveč znan.

I Hamlet i don Quijote sta imela gin-
ljivo smrt. Vendar pa — kako različna je
njiju poslednja ura. Prelepe so Hamleto-
ve zadnje besede. Pomiri se, umolkne,
veli Horaciju, da naj živi še naprej,
slednjič pa povzdigne predsmrtni glas v
prid mlademu Fortinbrasu, neomadeže-
vanemu predstavitelju dednega nasled-
stva. Ali Hamletov pogled ni obrnjen
naprej... »Ostalo je... molčanje«, re-
če umirajoči skeptik in zares umolkne
na vekomaj. Smrt dona Quijota pa na-
polnjuje dušo z neizrečnim ganotjem. V
tem trenutku mora spoznati sieherni
človek veliki pomen te osebnosti. Ko
bivši orožjenosha dona Quijota, hoteč
potolaziti umirajočega, pripomni, da bo-
sta kmalu zopet krenila na viteške po-
hode, reče vitez: »Ne, to je že minulo
za večno; prosim vseh odpuščanja. Ni-

sem več don Quijote, zopet sem dobri
Alonso, kakor so me zvali nekoč —
Alonso el Bueno.«

Čudovite so te besede. Pripomnja o
tem nadevku pretrese bralca prvič in
slednjič. Da, samo ta beseda še ima po-
men pred obličjem smrti. Vse mine, vse
izgine, najvišja čast, moč, vseobsežen
genij, vse se razsuje v prah.

Vse véliko zemeljsko
razblinja se ko dim...

Ali dobra dela se ne razblinjajo ka-
kor dim; njih trajnost je večja od najsij-
ajnejše lepote; »vse mine«, je rekel
apostol, »edino ljubezen ostane.«

Tem besedam nimamo nič več prista-
viti. Čutili se bomo srečne, ako smo s
tem, da smo opozorili na dvoje osnov-
nih smernic človeškega duha, ki smo o
njima govorili pred vami, vzbudili v
vas nekatere misli, ne glede na to, ali se
ujemajo z našimi; — ako smo vsaj pri-
bližno izpolnili našo nalogo, ne da bi bili
utrudili vašo blagohotno pozornost.

(Konec)

Vladislav Fabjančič

Imena ljubljanskih ulic, trgov in cest

(Dalje)

C. Nova ulična imena iz l. 1876., ki so ostala v veljavi do danes¹:

Beethovenove ulice, Pri brvi, Cojzo-
va cesta, Za črslom, Dolinska steza,
Dvorni násip, Emonska cesta², Gledali-
ška stolba³, Ulice na grad, Kapiteljske
ulice, Kárlavska cesta⁴, Kládezne ulice⁵,
Klepárska steza, Knaflöve ulice⁶, Knež-
je ulice, Kolodvorske ulice, Pred ko-

njušnico, Križevniške ulice, Cesta na
loko, Lončárska steza, Médarske ulice,
Merosódne ulice, Mestni trg⁷, Na Mirji,
Nunske ulice, Obrézna steza, Opékar-
ska cesta, Ozke ulice, Pokopalíška ce-
sta, Poljanska cesta, Prečne ulice, Pred
Prúlami, Razpótne ulice, Réčne ulice,
Ríbjne ulice, Rímska cesta, Semeníške
ulice, Sódarska steza, Suknárske ulice,
Sv. Petra násip, Šelenburgove ulice,
Škofje ulice, Tesárske ulice, Trnovski
prístan, Trúbarjeve ulice, Turjaški trg,
Usnjárske ulice, Végove ulice, Vódna
steza, Vógelne ulice, Vožárski pot
(nem. »Seilergang« je staro ime), Vrtné
ulice, Zágata, Zátíške ulice, Zeleníške
ulice, Známenjske ulice, Zvonárske
ulice, Žívinozdravske ulice.

D. Nova ulična imena iz
l. 1876., ki so se pozneje od-
pravila: Cesarja Jožefa trg (sedaj
Krekov t.), Delárnske ulice (s. Potoč-
nikova ul.), Fábriške ulice, Dovózna ce-
sta (s. Vilharjeva c.), Fárovške ulice

¹ Slovníških in pravopisnih izprememb tu ne vpoštevam, tudi ne izprememb, spreje-
tih na občinski seji dne 13. novembra t. l.

² Prej nemško »Deutschen Grund-Gasse«.

³ Levstikov prevod nemške »Theater-
stiege«.

⁴ Prejšnje »Zvonárske ulice« Po trditvi
»Laibacher Tagblatt« l. 1876 je bil naziv
Karlóvska cesta »dem Volksmunde längst
geläufig«. Prav tako tudi Kolodvorska
ulica.

⁵ Levstikova tvorba za staro nemško
ime »Brunngasse«.

⁶ Ta naziv je bil sprejet soglasno šele
na seji 16. februaria 1876 na predlog Jur-
čičev. Odsek je mislil prvotno dati tej novi
ulici ime »Tirolska ulica«.

⁷ Prej »Vélikí trg«.

(s. Župnijska ul.), Franca Jožefa cesta (s. Aleksandrova c.), Francovo nabrežje (s. Cankarjevo n.), Gruberjeva cesta (s. Za gradom), Hilšerjeve ulice (s. Gregorčičeva ul.), Pred igriščem (s. Borštnikov trg), Cesta na južno železnico (s. Masarykova c.), Konjušne ulice (s. Švabičeva ul.), Pred kosárno (s. Vrazov trg), Križevniški trg (s. Valvazorjev t.), Marije Terezije cesta (s. Gosposvetska c.), Nove ulice (s. Kersnikova ul.), Parne ulice (s. Slomškova ul.), Poljanski trg (s. Ambrožev trg), Poljske ulice (s. Komenskega ul.), Predilne ulice (s. Pražakova ul.), Prešernov trg (s. Jurčičev t.), Pristavske

predlagani uvedbi Winklerjevega sistema. Po trditvi »Laibacher Tagblatt« se je na seji 20. junija, ko je stvar prišla na dnevni red, baje stari dr. Bleiweis tako razburil, da je »prvikrat govoril slovensko«. Bleiweis je trdil, da ima mesto za tako novotarijo premalo denarja in da se je prej treba pobrigati za nujnejše stvari, n. pr. za mestno kopališče. Marsikateri hišni lastnik ne bo zmogel 2 goldinarjev, kolikor stanejo posamezne hišne tablice. Winklerjev sistem je prikladen samo za mesta, ki so pravilno grajena, ne pa za Ljubljano. Ljudstvo se prav nič ne pritožuje proti starim numeracijam. Popolnoma

HOTEL »AVSTRIJSKI DVOR«, do l. 1918 Mahrova trgovska šola na Kreskovem trgu, kjer so se nekdanj vršili letni sejmi. Trg je še danes pri starih Ljubljančanih znan pod svojim starim imenom Sejmski trg.

ulice, Résejev trg (Resljeva c.), Cesta na Rudolfovo železnico (s. Vošnjakova ul.), Starinarška steza, Sv. Martina cesta (Kette-Murnova c.), Šolske ulice, Trávníške ulice (s. Metelkova ul.), Valvazorjev trg (s. Vodnikov t.), Vodniškov ulice (s. Kopitarjeva ul.), Žitni trg (s. del Ambroževega t.).

Vse te novotarije pa niso prodrle brez borbe. Odpor je izhajal predvsem od slovenske strani. V tedanjem občinskem svetu je imela večino nemška oz. nemškutarska »ustavoverska« ali liberalna stranka. Narodni Slovenci so pri volitvah, ki so se vršile marca 1876 zmagali samo v tretjem razredu. Proti nemški upravi so vodili ostro in sistematično opozicijo. Tako so se uprli tudi

zadostuje, če se krstijo ulice, ki so brez imena. Občinski svetnik Horak se je tudi postavil na Bleiweisovo stališče. Najprej naj se izdela načrt bodočega mesta, ki Ljubljana že leta zamača nanj. Horaku tudi nova imena niso všeč: »Ljudstvo bo n. pr. vedno ostalo pri starih nazivih, Sv. Jakoba trgu in Sv. Florijana ulici. O Valvazorju in Lavdonu ne ve ničesar. Da, v novih nazivih sumi celo proticerkveno tendenco«. Obč. svetnik Regali, ki je govoril slovensko, je izrazil podobne pomisleke. Revni posestniki po predmetjih ne bodo mogli plačati po 2 gl. kot

⁸ »Laibacher Tagblatt« 1876. Kot smo prej videli, je imel ta protest delni uspeh.

bogataši na Velikem trgu. Tudi ni prav, da se naročajo nove tablice na Dunaju. Če se je že prekrščevalo, zakaj so se ohranila grda imena kot »Kravja dolina«?

S slovenskimi zastopniki je največ polemiziral Dežman, ki je poudarjal, da je ostalo še vedno dovolj svetniških imen. »Pobožni krogi bi morali biti zadovoljni s tem, da se Marijin trg v bodoče imenuje po Šelenburgu⁹, ki mu mesto in dežela dolgujeta toliko dobrodelnih ustanov, med njimi tudi ustanovitev uršulinskega samostana.« Isti ljudje, ki se upirajo nabavi novih tablic na Dunaju, sami naročajo zvonove v Dunajskem Novem mestu, čeprav imamo doma izvrstno zvonarno. Nujno potrebne hišne table se jim zde predrage, pač pa imajo dovolj denarja za drage sveče pri procesijah¹⁰.

Končno je bil dr. Bleiweisov predlog zavržen s 14 proti 5 glasovom, nakar so slovenski občinski svetniki dr. Bleiweis, Horak, Regali, Jurčič in Goršič zapustili sejo, ki je vsled tega postala nesklepčna. Zato se je morala sklicati nova seja dva dni pozneje, ki je sklepala v odsotnosti Slovencev.

Živahna debata o novem sistemu numeriranja in uličnih imen se je vodila tudi po časopisu. Z nemškutarske strani sta prednjačila Dežman v »Laibacher Tagblattu« in Richard Kronegger v »Laibacher Zeitung«, v narodnem taboru pa »Slovenec«. Le-ta je pisal 22. junija med drugim:

»Kapucinski trg« (»Zvezda«) so preimenovali že davno v »narodni trg«. Prašaj pa Ljubljancina po »narodnem trgu«, stavim, da bo petdeseti, ki ga boš prašal, komaj vedel zá-nj. Ista taka je z »novim trgov«, katerega so zvali »Turjakov trg«. Ali čez petdeset let mu prebivalstvo ne bo drugače reklo, nego »novi trg«, za »Turjakov trg« bo malokdo vedel.« Isto pravi za prvotno nameravano prekrstitev »Šentjakobskega trga« v »Valvazorjev« (do katere pa ni prišlo) in vprašuje: »Čemu to? ... Ali so sedanja imena preveč »znucana« in ne več za rabo? ... Ali bo potem bolje v Ljubljani, ko bodo imeli trgi in ulice druga imena?«

Župan Laschan je v smislu sklepa občinskega sveta takoj naročil nove table pri Winklerju za vse štiri okraje levo od Gruberjevega kanala (šolski, šentjakobski, dvorski in kolodvorski), dočim jih je za V. okraj (onstran Gruberjevega kanala) izdelal še-le l. 1877. Ljubljanski klepar Nolli. Napisi so bili dvojezični, zgoraj nemški, spodaj slovenski. To je bil napredek, ki je kolikor toliko pomiril narodni tabor. Prve dni oktobra 1876 so začeli nove napise nabijati po vseh hišah. Winkler je vsa dela osebno vodil. »Slov. Narod« je pisal 7. oktobra 1876: »Nove hišne številke in novo imenovanje ulic po Ljubljani je sedaj povsod nabito po oglih in nad vežnimi vrati v lepem slovenskem in v nemškem jeziku. Reči moramo, da je vse prav lično in lepo. Zatorej pa močno obžalujemo, če je res, da so po nekaterih skrajnih predmestih po noči onesnažili ali celo odtrgali tablice¹¹. Prosimo, naj naši prijatelji povsod zoper tak vandalizem delajo. Sklep je sklep. Če so narodni zastopniki ob svojem času zoper govorili in glasovali, učinili so to samo, ker so hoteli velicah stroškov za zdaj ogniti, a nikdar ne iz principa.«

Do l. 1882., ko je prevzel vodstvo občine slovenski župan, ni beležiti nikakih izprememb v ljubljanskih uličnih nazivih. Na seji občinskega odbora 27. oktobra 1882 je bila krščena »Mesarska cesta«. To ime je predlagal sam župan Grasselli, ki mu ni bil všeč naziv »Klavniška cesta«, kot se je prvotno zamišljalo. Tudi za to ulico je izdelal tablice Winkler, napisi pa so odslej bili zgoraj slovenski in spodaj nemški, ne pa obratno kot pod nemškim županom. Tako je tekom let nastala precejšnja mešanica, ker je slovenski župan dosledno dajal pri novonarodenih tablicah prednost slovenščini. Stare hiše so torej imele nemško-slovenske, nove pa slovensko-nemške napise.

L. 1889. je na javni seji občinskega sveta dne 15. januarja stavil občinski svetnik Ivan Hribar samostojni predlog o izpremembi imen nekaterih ulic. Izvoljen je bil petčlanski odsek, ki naj bi zadevo proučil in o njej poročal občinskemu svetu. Odseku je načeloval Hribar, a njega člani so bili spočetka

⁹ Ta predlog je, kot smo videli, propadel.

¹⁰ »Laibacher Tagblatte« 1876

¹¹ Po trditvi »Laibacher Tagblatta« z dne 5. oktobra se je to zgodilo na Mestnem trgu in v krakovskem predmestju.

Fran Povše, Tomo Zupan, dr. Josip Vošnjak in Fran Rozman. Mesto poslednjih dveh sta bila pozneje izvoljena dr. Danilo Majaron in dr. Josip Stare, a l. 1892. mesto Povšeta in Zupana Gustav Pirc in Ignacij Valentinčič. Uspeh večletnih odsekovih posvetovanj je bilo obširno poročilo, ki ga je Ivan Hribar prečital na javni seji občinskega sveta 24. junija 1892. l. Njegova izvajanja so nad vse značilna za tedanje razmere in miselnost. Zato ne bo odveč, če podam iz njih kratek ekscerpt.

Uvodoma se je Hribar pečal z uličnimi imenovanji iz l. 1876. in obdolžil tedanjo (nemškutarsko) večino, da je namenoma izvedla »imenovanje cest, ulic in trgov tako, da bi — sodeč po njem — Ljubljane nikdo ne mogel smatrati za stolno mesto čisto slovenske kronovine, nikari še za duševno središče vsega slovenskega naroda.« »Če pogledamo po naši Ljubljani,« nadaljuje poročilo, »videli bomo, da se je sicer mestni zbor prizadeval še precej ohraniti zgodovinsko znana imena javnih prostorov in da je drugim zopet dal imena, ki spominjajo na zgodovinske dogodke in na razvoj mesta; da pa je popolnoma prezrl spomniti se mož, katerih imena so tesno zvezana z napredkom in osamosveščenjem naroda slovenskega. Jedino Truber, Vodnik, Zois in Preširen našli so milost v očeh tedanje večine mestnega zbora; a še tem odkazali so se silno skromni javni prostori, v tem, ko so se lepše ulice imenovale po možéh, katerih imena niso v nikakej zvezi z razvojem mesta in naroda.« Da se odpravi »narodni naš ponos žaleče to stanje,« je stavil poročevalec celo vrsto predlogov, ki so bili v odseku sprejeti »večinoma soglasno«:

Valvazorjev trg naj se po tem osnutku prekrsti v Vodnikov trg, »ker je skoro samo po sebi umevno, da se javni prostor, na katerem stoji kak spomenik, mora po njem imenovati in pa, ker je svoje dni Valentin Vodnik bil učitelj na liceju, čegar naslednika sta današnja dva gimnazija, ki sta umeščena v poslopju, pred katerim stoji spomenik.« (Od l. 1890.)

Zato pa »naj se novei cesti, katera pelje iz Gradišča na Tržaško cesto in katera bode v kratkem jedna najlepših cest ljubljanskih, dá ime: Valvazorjeva cesta«.

»Sedanje Vodnikove ulice misliš je odsek, da bode najprimernejše,

ako se imenujejo po učenjaku Kopitarju...«

»Velikanu Preširnu odkazala je bivša nemška večina mestnega zbora najmanjši trg ljubljanski. Da se popravi ta krivica in da zadoščenje spomnu tega najgenijalnega pesnika našega, sklenil je odsek priporočiti, naj se naslov Slonove ulice spremení v Preširnovе ulice in sicer zato, ker so te ulice jako oživljene in je po njih pristop v središče mesta, odtod pa zopet k najpriljubljenejšim sprehajališčem... Sicer pa naziv Slonove ulice nima nikacega pravega pomena, ker so te ulice dobile ga po hotelu »pri Slonu«, čegar jedna fronta sega vánje.«

»Sedanji Preširnov trg pa priporoča odsek, da se imenuje poslej Jurčičev trg«, ker »zamoremo po vsej pravici imenovati Jurčiča prvaka med slovenskimi pripovedovalci...«

Po obširnem opisovanju Slomškovih zaslug »nasvetuje odsek, naj se parne ulice, katere bodo — kakor se kaže — v kratkem zazidane in bodo potem prav lične, ker so v bližini učiteljskega in prve mestne deške šole, odslej imenujejo Slomškove ulice.«

»... po pisatelju in velikem dobrotniku našega mesta Franu Metelku (naj se) imenujejo sedanje Traviške ulice.«

»Sedanje gledališke ulice nimajo nikacega pomena več, ker je gledališče vsled požara moralo se umakniti s svojega prejšnjega prostora na Kongresnem trgu... (Zato naj) se te ulice v bodoče imenujejo po velikem dobrotniku in pospeševalju slovenskega jezikoznanstva Antonu Alojziju Wolfu...«

»Tržaška cesta (naj se odslej) začneja že pri Marije Terezije cesti: spodnji del prejšnje Tržaške ceste med Frana Josipa cesto in zidom Souvranovega vrta pa naj se imenuje gledališke ulice.«

»Jeden najzaslužnejših mož za duševni in gospodarski napredek slovenskega naroda je dr. Janez Bleiweis... Da se popravi krivica, ki se je zgodila doslej Bleiweisovem spomnu, (naj) se Križevniški trg spremení v Bleiweisov trg, in sicer zato, ker bode ta trg... jako prostoren in lep in bode bržkone na njem stal nekdaž Bleiweisov spomenik. Po križevniških imenovana je tako že posebna ulica...«

»Oni del šolskega drevoreda, ki leži med frančiškanskim mostom, semeniščem in škofijo, naj se poslej imenuje Pogačarjev trg...«

»Dolge ulice... naj se imenujejejo poslej Erjavčeve ulice...«

»... za lase privlečeno nemško ime »Burgstallgasse« se mora odstraniti in ostati samo »staro, lepo in značilno ime Gradišče...«

»Konečno... naj se trg pred deželustreglo željam kravjedolinskega in kurjevaškega prebivalstva, naj se Kravja dolina zaradi bližine velike mestne vojašnice in v spomin ravnog leto vršivše se pet in dvajset letnice slavnega vojskovodje in častnega meščana ljubljanskega grofa Radeckega imenuje poslej Radeckega ce-

sta; Kurja vas pa zato, ker bude po njej pristop h kolodvoru dolenjske železnice cesta na dolenjsko železnico.«

»... na onem prostoru za Bežigradom, kjer je projektovale društvo za napravo delalskih stanovanj ustanovitev delalske kolonije... naj se imenuje z Dunajsko cesto paralelno tekoča cesta... Delalska cesta, prva prečna cesta... pa cesta za Bežigradom...«

»Konečno... naj se trg pred deželnim muzejem imenuje Muzejski trg, cesta, ki pelje mimo nove deželnoobranske vojašnice... pa Domoobranska cesta...«

(Konec prihodnjic)

Herman Sudermann

V Frančiškovi bolnici v Berlinu je umrl 71-letni Herman Sudermann, »svoječasno« velik nemški dramatik, čigar dela so predvajala do svetovne vojne vsa nemška, evropska, pa tudi prekooceanska gledališča v veliko zanimanje občinstva in v še večje veselje gledaliških igralcev. Virtuoznost in rutina njegovih del je zableščala tudi na naših odrih. Umrl je skoraj pozabljen in vendar ni bil samo teatralik, ki je ustvarjal preračunana odrska dela.

Rojen v Vzhodni Prusiji je prišel v Berlin — kakor Slezijec Gerhart Hauptmann in zapadni Prus Maks Halbe — kjer je zaslodel po romanu »Frau Lorge«, toda kmalu je zaslutl v sebi rutiniranega dramatika ter je pričel pisati efektivne in dobičkonosne drame. To in pa njegov napad na berlinske gledališke kritike je omejitelo njegovo slavo le na glediško publiko, ki je iskala v teatru predvsem podobe in mnogo dejanja. Mnogi so mu tudi zamerili, ker je uporabljal socijalistične težnje v svojih delih.

Bil je izredno delaven ter je pisal skoraj do smrti. Značilno zanj je, da je baš v

zadnjem času delal na novi drami, čeprav se je zdelo, da je razumel molk nemških gledališč, ki so zaprla vrata njegovim nekdanj tako privlačnim dramam.

Po svetovni vojni se je v pozni starosti zopet približal čisti umetnosti ter je napisal »Litovske zgodbe«, ki bodo preživele v nemškem narodu njegovo zgodovinsko literarno osebnost.

Ze težko bolan je dokončal Sudermann dekliški roman »Purzelchen«, ki izide te dni kot zadnje njegovo božično darilo. Roman vsebuje ljubavno zgodbo sodobnega sedemnajstletnega dekleta, asistentke pri zobozdravniku, ki jo je zapeljal. Tu pričujemo razgovor med materjo in hčerjo ter med Purzelchen in njeno sestro o ljubezni, ki jo je dekle ravnokar spoznalo, dočim njena mati in sestra ne vesta ničesar o njenem velikem doživetju.

★

Poznozimskega večera sta sedeli mati in Purzelchen sami in sta poslušali radio.

Peli so slovanske pesmi, polne hrepenjenja in žalostne otožnosti.

Mati je povzdignila oči proti nebu, njene prsi so valovale proti steznikovim kolcem, tu pa tam ji je ušel vzdih, ki ga Purzelchen sicer ni mogla slišati, ker je imela na ušesih slušala, ki pa so ga izdajale odpirajoče se ustnice in polaganje roke na srce.

Med odmorom je odložila slušala in namignila hčeri, naj stori isto.

»Moram govoriti s teboj, dete.« je rekla, in njen pojačan podbradek je